

Међународне војне игре

ЛЕПОТА СНАГЕ И СНАГА ЛЕПОТЕ

Магазин Министарства одбране и Војске Србије „Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Биљана Пашић, потпуковник
Главни и одговорни уредник

Драгана Марковић

Извршни уредник

Мира Шведић

Уредник

Душан Глишић

Новинари

Владимир Вјештић, Јована Шикман

Сарадници у броју

Славољуб М. Марковић, др Зоран Миладиновић, поручник фрегате Драган Спасојевић, виши кустос Љубица Дабић, пуковник др Славиша Влачић

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Горан Станковић, уредник, Даримир Банда, Јово Мамула, заставник Андрија Гавриловић

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски, Ања Глишовић

Коректор

Слађана Граба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3349-489;

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Графичка припрема 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs, redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

Анђелика Стојанов

pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Претплата 3241-009; 2244-315; 220-315

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ месечно 80 динара. За претплатнике преко Банка Поштанска штедионица месечно 90 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160, COBISS.SR-ID 125540364

Магазин излази месечно

| 4 | У фокусу

ЈАКА ВОЈСКА ЧИНИ СРБИЈУ ЈАКОМ

Бити произведен у чин официра ове војске велика је ствар и не успе то пуно људи у животу да постигне. Знам да ће ваше породице и ваша деца бити поносни, у то сам уверен, а ви да знаје и вештине које сте овде стекли употребите на добробит свог народа – рекао је министар Стефановић на промоцији резервних официра генерације „Март 2021“

У фокусу

- 8 | Успешно учешће припадника Војске Србије на 7. Међународним војним играма
Овде смо једно овде смо Србија!
- 13 | Међународно такмичење јединица војне полиције „Чувар реда“
Промоција војног спорта

Стјона тачка

- 18 | Концепт одвраћања одбијањем непријатеља
Тотална одбрана

Систем

- 25 | Мешовита артиљеријска бригада
С вежбе на вежбу
- 29 | Прво ноћно летење кадета-пилота на авиону „ласта“
Освајање тамног неба
- 33 | Ангажовање Војске Србије у водоснабдевању становништва
Војне цистерне гасе жеђ
- 36 | Вежба гашења пожара у складишту погонских средстава
Заједничким снагама
- 38 | Војни комплекс „Берановац“
Аутодром какав нико у Србији нема

Насловна страна
МЕЂУНАРОДНЕ
ВОЈНЕ ИГРЕ

Фото: Владимир
Вјештић

Глобално

- 44 | Ваздушнодесантне јединице и изазови савремених операција
Пешадија на крилима
- 49 | Мирослав Лазански (1950–2021)
Човек који је волео војску
- 50 | Источни Медитеран
Стари геополитички центар новог међународног система

Култура

- 54 | Играно-документарни филм
Драва се не предаје

Историја

- 58 | Руско наслеђе у Војном музеју у Београду

Спорт

- 61 | Олимпијска одличја за припаднице Спортске јединице Војске Србије
Јовани и Тијани још једно хвала

Огласи

- 62 | Сервисне информације, конкурси

Специјални прилог

- | Кајмакчалан, септембар 1916. године
Име части

Пишу за „Одбрану“

„Одбрана“
је члан
Европског
удружења
војних
новинара

Потпуковник
др Бранислав
Милосављевић
научни сарадник
Института за
стратегијска
истраживања

Др Александра
Пејинар
историчар

Професор
др Александар
Животић
Филозофски факултет
у Београду

Источни Медитеран

СТАРИ ГЕОПОЛИТИЧКИ ЦЕНТАР НОВОГ МЕЂУНАРОДНОГ СИСТЕМА

Пише Александра ПЕЋИНАР

Поред постојећих жаришта у Северној Африци и на Блиском истоку, актуелна геостратегска ситуација, иако индиректно, све више упућује и на нестабилну и запаљиву ситуацију у Источном Медитерану. Како су глобална економија, међународни односи, као и унутарнационална безбедност држава суштински зависни од производње енергената, а неодвојивост нафтне економије и геополитике их заправо чини двема странама исте медаље, тако и наведени регион данас нужно прераста у потенцијалну зону новог глобалног конфликта. Важно је нагласити и да експлоатација енергетских ресурса све већим интензитетом условљава односе и у сектору одбране.

мајући у виду да се данас налазимо на прагу пре-расподеле моћи у светским размерама, слично давној 1919. години када је стари светски поредак урушен, а Халфорд Мекиндер, кога неки називају и оцем геостратегије, навео да се „у слу-јају преласка Медитерана у интересну сферу једне копије европајске сile, омогућава постављање премиса за њену глобалну доминацију”, намеће се закључак да се овај регион, као стално поприште супротстављених религија,

ГЕОПОЛИТИЧКА СТВАРНОСТ

Данас је улога Источног Медитерана у редефинисању међународног система можда чак и критичнија него у прошlostи. Постало је очигледно да је отапање леда на Арктику поставило нове изазове западним државама да пронађу начине за сужбијање руског фактора, као што је сво-

Богатство Источног Медитерана привукло је пажњу светске јавности још 2009. године, када је конзорцијум на челу са америчким „Нобл енерџи“ открио налазиште гаса Тамар на обали Израела. Иако је Тамар са доказаним и процењеним залихама од 320 милијарди кубних метара био „божји дар“ за Израел, тек следеће откриће било је оно што је променило дотадашња правила игре. Ново налазиште Левијатан, са 600 милијарди кубних метара доказаних и потенцијалних резерви, нудило је Израелу могућност не само да задовољи домаћу потражњу већ и да постане велики извозник. Након открића још једног лежишта, на отприлике 30 километара северозападно од Левијатана, гасног поља Афродита са 130 милијарди кубних метара гаса, процена светских енергетских гиганата указала је на могућу годишњу производњу од билион кубних метара. Ипак највеће изненађење, које је 2015. године потпуно променило ток игре у региону, утичући на преиспитивање дотадашњих стратегија, било је откривање гасног поља Зор, као „цек-пота“ Египта са 850 милијарди кубних метара гаса. Одлука конзорцијума грчког „Хеленик Петролеум“, француског „Тотала“ и америчког „Ексон Мобила“ о наставку истраживања у поморским парцелама западно и југозападно од Крита донета је у периоду када су открића нових депоа почела видно да мењају енергетску шаховску таблу Источ-

јевремено геополитичка перцепција ангlosаксонских поморских снага представљала камен темељац хладноратовске америчке стратегије „задржавања“ Москве приступу топлим морима. Формирање новог поморског коридора за брзу комуникацију око евразијске периферије изазива недоумицу да ли ће САД захваљујући својој поморској премоћи, или пак остале велике европске сile захваљујући својој копненој надмоћи, играти у томе прворазредну улогу. У сваком случају, анализа овог процеса у складу са строго географским параметрима упућује на закључак да евразијско-афрички кластер као центар има Средоземље, док Источни Медитеран представља његов епицентар. Додатно, нови пут свиле преко кинеске иницијативе „Појас и пут“ задаје још једну главобољу Западу и у једну од зона опреза ставља им Источни Медитеран, где се Грчка појављује као природни пут за кинеско проширење према Западној Европи.

Будући да је овај регион важно чвориште енергетских токова, а да његове резерве могу бити искоришћене у широм систему снабдевања земаља чланица ЕУ, главно поље интереса и конкуренције постаје експлоатација и транспорт енергената. Истовремено потреба проширења увоза енергената, као једног од главних приоритета ЕУ, у спрени са реакцијом Русије на ширење НАТО-а у њено старатешко двориште путем „гасоводне дипломатије“, представља додатни отежавајући фактор у и онако сложеној ситуацији. У свему томе новооткривени енергетски депои у Источном Медитерану постају изузетно важни у односима Русије и „осовине САД-ЕУ“.

ЕНЕРГЕТСКА ШАХОВСКА ТАБЛА

Богатство Источног Медитерана привукло је пажњу светске јавности још 2009. године, када је конзорцијум на челу са америчким „Нобл енерџи“ открио налазиште гаса Тамар на обали Израела. Иако је Тамар са доказаним и процењеним залихама од 320 милијарди кубних метара био „божји дар“ за Израел, тек следеће откриће било је оно што је променило дотадашња правила игре. Ново налазиште Левијатан, са 600 милијарди кубних метара доказаних и потенцијалних резерви, нудило је Израелу могућност не само да задовољи домаћу потражњу већ и да постане велики извозник. Након открића још једног лежишта, на отприлике 30 километара северозападно од Левијатана, гасног поља Афродита са 130 милијарди кубних метара гаса, процена светских енергетских гиганата указала је на могућу годишњу производњу од билион кубних метара. Ипак највеће изненађење, које је 2015. године потпуно променило ток игре у региону, утичући на преиспитивање дотадашњих стратегија, било је откривање гасног поља Зор, као „цек-пота“ Египта са 850 милијарди кубних метара гаса. Одлука конзорцијума грчког „Хеленик Петролеум“, француског „Тотала“ и америчког „Ексон Мобила“ о наставку истраживања у поморским парцелама западно и југозападно од Крита донета је у периоду када су открића нових депоа почела видно да мењају енергетску шаховску таблу Источ-

ног Медитерана. Уследило је током 2018. године откриће лежишта Нур у оквиру морске парцеле Сурук, унутар египатске ексклузивне економске зоне (ЕЕЗ), за које је италијански „Ени“ проценио да премашује најмање три пута вредност депозита Зор (90 трилиона кубних метара природног гаса). Скоро истовремено намера француског „Тотала“ да прошири своје присуство у кипарској ЕЕЗ указала је на одлучност међународних енергетских гиганата о сарадњи у откривању нових лежишта. Једнако је важно и планирање грчке компаније „Енерцијан оил енд гас“ да се упусти у нова истраживања у северном делу морске парцеле Карис у оквиру израелске ЕЕЗ, као и у преговоре о развоју палестинског лежишта Марин у појасу Газе. Штавише, недавна објава поменутог француског енергетског кољоса о намери да истражи офшор територију Египта симболично названу по оцу историје Херодоту, метафорично указује на важност сагледавања савремених стратегија у историјској перспективи, али и на акумулативну снагу овог кључног региона. Стога, и поред евидентног појачавања игара надмоћи међу земљама у региону, различитих политичких ограничења и крхких односа који отежавају излазак гаса на тржиште и повећање профита, није могуће пренебрегнути овај неслућени потенцијал, те нафтне компаније настављају да трагају за следећим открићима која би могла променити распоред фигура на енергетској шаховској табли Источног Медитерана.

ЕНЕРГИЈА КАO ГЕОПОЛИТИЧКИ ФАКТОР КОНСОЛИДАЦИЈЕ

У новонасталој ситуацији од посебног значаја постаје јачање геоекономске дипломатије у циљу развоја и експлоатације лежишта Источног Медитерана, уз перспективу да она прерасте у регионалну сарадњу Грчке, Израела, Кипра и Египта. Посебно је заједнички стратешки план за ово подручје Атине, Никозије и Јерусалима проузроковао јачање њихових политичких, дипломатских, економских и војних односа, у циљу очувања стабилности у том по-дручју. Иако је наведени геостратешки савез створен како би се три државе на најбољи могући начин скојише са савременим и будућим изазовима на регионалном и међународном плану, фактор енергије је тај који гарантује дугорочне међусобне везе међу њима. Откривање и експлоатација нових резерви у грчким, кипарским и израелским ексклузивним економским зонама представља тако катализатор који би могао додатно да ојача њихову сарадњу.

Грчко подручје нових резерви највише је сконцентрирано источно од острва Крит. Будући да анализе указују на приближно шест билиона кубних метара природног гаса и 1,7 милијарди барела нафте, њихова одрживост процењује се на 100 година. Поред тога, Јонско и Егејско море располажу енергетским ресурсима са којима Грчка може да рачуна и на извоз. Израелске резерве енергената процењују се на приближно 2,5 трилиона кубних метара, тако да могу адекватно да покрију домаће потребе у наредне три деценије, заједно са одређеним обимом изво-

за. Домаће потребе Никозије, које се ослањају на нафту, значе да се велики део њених резерви од око 2,5 трилиона кубних метара природног гаса може извозити. Иако Сједињене Државе покушавају да играју помоћну улогу у партнериству између Грчке, Кипра и Израела у областима као што је безбедност, Француска, која је традиционално присутна на овом подручју, укључена је у другу трилатералну сарадњу (Грчка, Кипар и Египат). Париз је почeo да развија вишеизначно присуство на Кипру, са интересом да игра улогу у регионалном развоју. Постало је очигледно да растући међународни интерес за Источни Медитеран није ограничен само на енергетски сектор, нити на улогу Сједињених Држава. Важно је нагласити и да експлоатација енергетских ресурса све већим интензитетом услољава односе и у сектору одбране.

Узимајући у обзир да се нови савези и сукоби, вођени конкуренцијом над контролом огромних енергетских лежишта, налазе у фокусу међународне заједнице, поставља се глобално питање како одговорити на ове комплексне изазове. У том контексту је било индикативно и упозорење генералног секретара УН Антонија Гутереса да истражује излазак гаса на тржиште и повећање профита, није могуће бушење на обали Кипра ризикује сукоб.

У сваком случају, сарадња на пољу енергетике и поморске безбедности на Медитерану између Израела и Египта, као и напори да се повећа координација са Кипром и Грчком уз растуће турско противљење, одражавају стварање нових односа који нису дефинисани старим сукобима. У наведеном контексту јануара 2019. покренут је у Каиру Источномедитерански гасни форум (ЕМГФ), у коме су учешће узели Кипар, Грчка, Израел, Египат, Италија, Јордан и палестинске територије. Он је формализовао све снажније енергетске везе у региону, са циљем да се створи регионално тржиште гаса, оптимизује развој ресурса, смање трошкови инфраструктуре, понуде конкурентне цене и побољшају трговинске везе у подручју где су недавна открића довела до повећања тензија. Током другог састанка Форума у јулу исте године у Каиру и Француска је наговестила да би могла да размотри могућност пријеузимања ЕМГФ-у. Почетком 2020. године постављен је темељ споразуму о изградњи гасовода Источни Медитеран, којим би се регион преко Кипра и Грчке повезао са европским континентом, и који је описан као „историјски“. Пројекат предвиђа изградњу гасовода дужине 1.900 километара, који би од израелских налазишта ишао подводним путем до Кипра, затим до обале Крита и, преко Пелопонеза и западне Грчке, према италијанској обали. Израелска влада одобрila је оквирни трилатерални споразум са Грчком и Кипром за изградњу овог пројекта који има за циљ да обезбеди алтернативни извор гаса за Европу, која углавном зависи од снабдевања из Русије и кавказског региона. Овај пројекат се развија уз подршку Европске уније и Сједињених Америчких Држава, а како би требало да преноси око 20 милиона кубних метара природног гаса годишње, очекује се да ће задовољити између 10 и 15 одсто потреба ЕУ за природним гасом.

Грчко подручје нових резерви највише је сконцентрирано источно од острва Крит. Будући да анализе указују на приближно шест билиона кубних метара природног гаса и 1,7 милијарди барела нафте, њихова одрживост процењује се на 100 година. Поред тога, Јонско и Егејско море располажу енергетским ресурсима са којима Грчка може да рачуна и на извоз. Израелске резерве енергената процењују се на приближно 2,5 трилиона кубних метара, тако да могу адекватно да покрију домаће потребе у наредне три деценије, заједно са одређеним обимом изво-

за. Узимајући у обзир да се потписивање овог споразума индиректно супротставља намерама меморандума између Турске и Либије, као и чињеници да би реализација овог колосалног пројекта могла променити не само енергетски пејзаж у Југоисточној Европи већ и створити нове дипломатске и геостратешке реалности глобалног одјека, постало је очигледно да је енергетска игра у Источном Медитерану „игра за велике играче“, који су спремни да преузму ризик.

ПОЗИЦИЈА ГРЧКЕ

У Грчкој се важност питања међународне енергетске политike у 21. веку сматра високим приоритетом земље. У региону Југоисточне Европе и Западног Балкана Грчка тежи да фигурира као капија и чвориште за транзит енергената. У том смислу ова земља интензивно промовише енергетску сарадњу са земљама Источног Медитерана, док је на мултилатералном нивоу активно укључена у неколико савеза и организација (Европска унија, Енергетска унија, ЕМГФ, Међународна енергетска агенција – ИЕА итд.).

Овде треба истаћи и стални развој грчке гасне инфраструктуре, што укључује „Трансјадрански гасовод“ (ТАП), пројектован у циљу да се омогући снабдевање европског тржишта гасом из Каспијског мора, као и изградњу станице за регасификацију течног природног гаса (ЛНГ) југозападно од луке Александруполис у Егејском мору. Пројекат у који ће се укључити Бугарска требало би да буде у функцији од 2023. године и да се повеже са ТАП-ом, а са тојаће се од плутајуће јединице за складиштење и регасификацију са способношћу транспорта, складиштења и претварања ЛНГ-а у природни гас. Такође ће бити опремљен подморским и копненим системом за пренос гаса. Још један партнеријски пројекат са Бугарском, гасни интерконектор ИГБ, познат и као гасовод Стара Загора – Комотини, требало би да Европи, поред гаса из Азербејџана, обезбеди и снабдевање путем наведеног грчког терминала.

Истовремено, узимајући у обзир најновија дешавања у Источном Медитерану, а посебно статус Грчке у вези са недавно потписаним меморандумом о проширењу грчких територијалних вода у Јонском мору, требало би поред турске димензије испитати и значај овог потеза у светлу евентуалне примене ћових енергетских стратегија. Како Јонско море обилује наслагама угљоводоника, то може додати непроцењиву геостратешку вредност Грчкој ако, када, и све док буде постојала политичка воља за њихову експлоатацију. У комбинацији са енергетским гасоводима који почињу или пролазе кроз поморска и/или копнена подручја Кипра, Израела и Русије, ово грчко море може

постати огромна геостратешка и геоекономска енергетска артерија 21. века.

ГЕОПОЛИТИЧКИ ДИСКУРС КАО „МЕРНА ЈЕДИНИЦА“ ИСТОРИЈЕ

Геополитички планови у области Југоисточне Европе налазе се под утицајем средњих и великих националних, наднационалних и међународних актера, као што су САД, Русија, Немачка, Турска, Грчка, Европска унија, НАТО, Кина, екстремистички ислам... Притом геоекономске перспективе региона варирају, било у циљу да „једине“ Евоазију, као што је на пример план „проширења“ Вардаре и његово повезивање са Дунавом, а које би помогло транспорт производа из Кине према Централној Европи, или пак да доведу до њене „сепарације“ путем изградње гасовода од Каспијског мора и Источног Медитерана, а у циљу да се смањи зависност Европе од природних ресурса Русије. Уколико би ЕУ настала да помера своје енергетске потребе далеко од руских гасних дивова, од којих би гасовод Источни Медитеран, као пројекат снажно подржан од Сједињених Држава, био први корак ка том циљу, утицај Русије као главног добављача природног гаса за ЕУ могао би да буде до извесне мере доведен у питање.

Велике припреме Турске за промене у југоисточном Медитерану и њено настојање да услед глобалних геополитичких мутација потражи животни простор у овој области, тенденција Египта да удвостручи досадашњу производњу гаса, као и да заврши велики број нових производних платформи у дубоким водама Медитерана, Суецком заливу и Западној пустињи, стратешка сарадња Француске и Кипра у сфери

одбране и енергетике, могући пролаз друге линије Турског тока преко грчке територије, као и повећани притисак САД на план немачко-русог гасовода који потенцијално прераста у енергетску и дипломатску прекретницу између Вашингтона и Москве и многих европских земаља, укључујући Немачку и Француску, само су неке од чињеница које упућују на потенцијалну измену енергетске будућности региона, са утицајима на безбедност, стабилност, економију, али и избегличке токове у региону.

Имајући у виду да актуелни геополитички тренутак представља период највеће прерасподеле моћи још од периода хладног рата, антагонизам у сфери енергије поново актуелизује питање „ко ће имати кључеве топлих мора“, а сви показатељи упућују на геоисторијске промене у Источном Медитерану. Остаје да видимо која је то „мапа пута“ којом ће глобални лидери одлучити да крену, јер се историја не мери месецима и годинама, већ искључиво политичким одлукама.